

Kəndlini öz torpağının sahibinə çevirən Lider

Ulu Öndər Heydər Əliyev 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayanda respublikanın kənd təsərrüfatında da durğunluq hökm sürürdü. Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına görə SSRİ-nin geridə qalan respublikalarından biri idi.

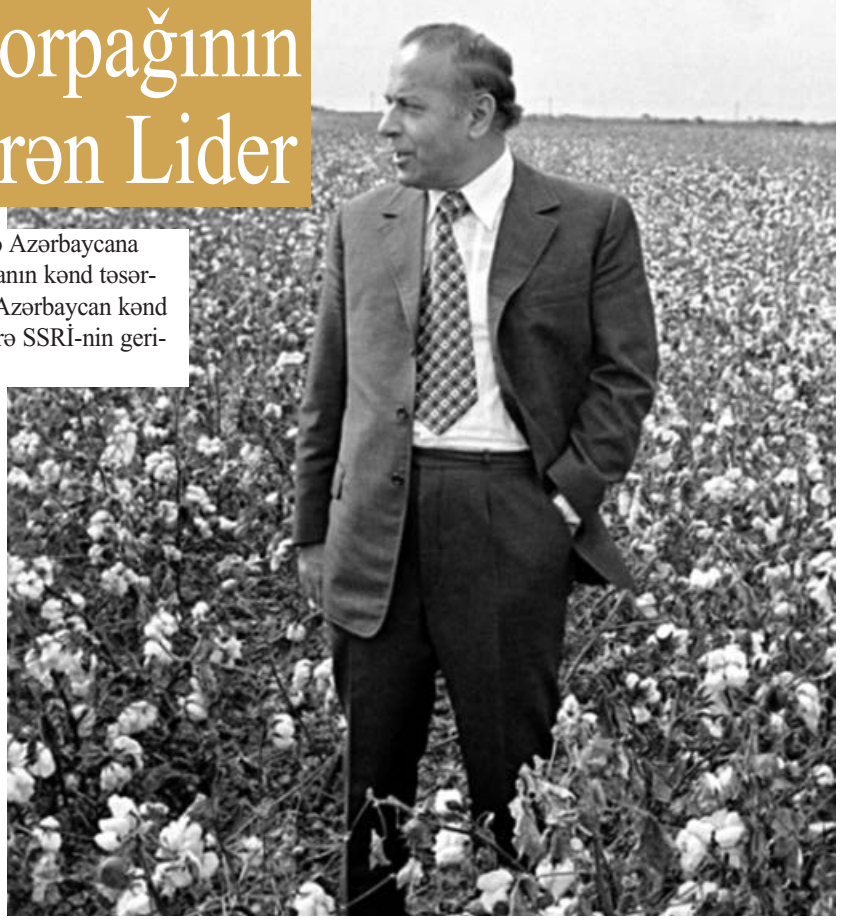
Ümummilli Lider hakimiyyətə gəldəndən sonra qısa müddətdə iqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, kənd təsərrüfatında da dönüş yarandı. Bunun üçün idarəetmə sistemi təkmilləşdirildi, torpaqdan səmərəli və təyinatı üzrə istifadə olunması təmin edildi. Eyni zamanda bu sahədə elmin nailiyyətlərindən istifadə edilməyə başlandı. Beləliklə, aqrar elmin inkişafına imkan yaradıldı, sahə üçün kadrların yetişdirilməsinə qayğı göstərildi. Milli kənd potensialını artırmaq üçün azərbaycanlı gənclər SSRİ-nin qabaqcıl ali təhsil ocaqlarına oxumağa göndərildi.

Məlumdur ki, kənd təsərrüfatında maşın və mexanizmlərdən istifadə məhsul itkisinin qarşısının alınmasında və məhsuldarlığın yüksəldilməsində önəmli rol oynayır. Ulu Öndər hakimiyyətə gəldikdən sonra Azərbaycana bu sahədə həmin dövr üçün qabaqcıl olan kənd təsərrüfatı texnikasının gətirilməsinə nail oldu. Respublikada ağır əl əməyinin yerini tədricən texnika əvəz etməyə başladı. Həmin dövrdə pambıq əsasən əllə yığılırdı. Bu, çox vaxt apardığından yetişən məhsulun bir hissəsi itkiyə gedirdi. Odur ki, sahələrdə pambıqyığıan kombaynlardan geniş istifadə edilməsi xeyli məhsul itkisinin qarşısını aldı.

Çökülən zəhmət, görülən işlər öz bəhrəsini verdi. Qısa müddətdə Azərbaycanın kənd təsərrüfatında ciddi dönüş yarandı. Bu sahədə geridə qalan respublika ittifaqı miqyasında qazandığı nailiyyətləri ilə diqqəti cəlb etdi. Xüsusilə 1974-1975-ci illərdə Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına görə SSRİ-də ön sıraya çıxdı.

Heydər Əliyev 1969-1982-ci illərdə Azərbaycanda həmçinin mükəmməl aqrar-sənaye kompleksinin yaradılmasına nail oldu. Bundan əvvəl respublikamız ittifaqın xammal bazasına çevrilmişdi. Biz məhsulu yetişdirib başqa respublikalara göndərirdik, onlar da bundan məhsul hazırlayıb daha çox qazanırdı. Ulu Öndər belə ədalətsizliyə son qoydu. Məqsəddə çatmaq üçün emal və toxuculuq sənayesi sahəsində yeni müəssisələr tikildi, Azərbaycan yetişdirdiyi xammal burada hazır məhsula çevirməyə başladı. Beləliklə, ümumi inkişafımızı təmin etdik, gəlirlərimizi artırdıq, yeni iş yerlərinin açılmasına imkan yaratdıq.

Ulu Öndərin kənd təsərrüfatının inkişafına kompleks yanaşması sayəsində bir çox yeni sahələr inkişaf etməyə başladı. Belə yanaşma bitkiçilik və heyvandarlıqda məhsuldarlığı artırmaqla bərabər, həmin sahələrin intensivləşdirilməsini sürətləndirdi. Görülən kompleks tədbirlər nəticəsində Azərbaycanda çoxlu quşçuluq fabrik-

ləri, heyvandarlıq kompleksləri, yem zavodları, həmin dövr üçün yeni texnika və texnologiya ilə təchiz edilmiş bitkiçilik müəssisələri yaradıldı, istehsal olunan məhsulların həm çeşidi artı, həm də keyfiyyəti yüksəldi.

Heydər Əliyev zəkası və müdrikliyi ilə SSRİ-də böyük nüfuz qazanmışdı. Şəxsi hörmətindən isə həmişə Azərbaycanın inkişafı üçün istifadə edirdi.

Ümummilli Lider ittifaq hökuməti qarşısında Azərbaycanda kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı sənayesinin geniş vüsət almasını təmin edən qərarların qəbul olunması tələbini qoydu və istəyini nail oldu. Həmin qərarların icrasına bilavasitə Ulu Öndərin rəhbərliyi və nəzarəti sayəsində inanılmaz nailiyyətlər əldə edildi. Qısa müddət ərzində demək olar ki, bütün iri üzümçülük təsərrüfatlarında emal zavodları fəaliyyətə başladı, yeni tərəvəz və meyvə emalı müəssisələri, ət və süd kombinatları tikilib istifadəyə verildi. Kənd yerlərində emal müəssisələrinin yaradılması həmin ərazilərin simasının dəyişməsində, regionlarda yaşayan əhəlinin intellektual səviyyəsinin yüksəlməsində xüsusi rol oynadı. Azərbaycan pambıq istehsalında ittifaqda üçüncü yerə, üzüm istehsalında isə birinci yerə çıxmaqla özünü inkişaf etmiş aqrar-sənaye kompleksinə malik respublika kimi göstərdi. Beləliklə, 1969-1982-ci illərdə Azərbaycan Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında geridə qalan bir diyardan formalaşmış aqrar-sənaye kompleksi olan qabaqcıl respublikaya çevrildi.

Ulu Öndər böyük idarəetmə təcrübəsinə malik dövlət xadimi idi. Uzun müddət Azərbaycana rəhbərlik etdikdən sonra 1982-ci ildən fəaliyyətini SSRİ kimi nəhəng dövləti idarə edən əsas simalardan biri kimi davam etdirmişdir. Həmin dövrdə idarəetmədə olan nöqsanları araşdırıb öyrənmişdir. Başqa sahələrlə yanaşı, kənd təsərrüfatının idarə olunmasındakı nöqsanları da bilirdi. Özü bu barədə belə demiş-

dir: "Ona görə də 1982-ci ildən 1987-ci ilədək mən Moskvada işləyərkən axtarırdım. O vaxtlar bu islahatların həyata keçirilməsinin təşəbbüskarlarından biri mən oldum. Mən bunlarla işləmişəm. Ona görə də bilirəm ki, ovaxtki üsullarla biz kənd təsərrüfatı, bütün iqtisadiyyat sahələrində irəliyə gedə bilməyəcəyik. Bax, buna görə də mən deyirəm ki, geriyyə yol yoxdur. Bizim strateji yolumuz müəyyən olunubdur, iqtisadi islahatlar yoludur. Bütün sahələrdə, o cümlədən aqrar sahədə".

Heydər Əliyev o illərdə nəzərdə tutduğu islahatları Azərbaycan yenidən müstəqillik qazandıqdan sonra həyata keçirməyə başladı. Çıxışlarının birində demişdir ki, mən aqrar islahatlar aparacağımı, sovxoz və kolxozları ləğv edəcəyimi, torpağı kəndliyə verəcəyimi bəyan edəndə çoxları bunu anlamaq istəmədi. Hətta mənə bunun çox riskli olduğunu söylədilər. Həqiqətən, bu, çox riskli bir işdir, ancaq doğru olan yol da budur.

O vaxtdan ötən dövr göstərdi ki, Ümummilli Lider aqrar islahatlar aparmaqla yeganə düzgün yol seçmişdir. Ötən əsrin 90-cı illərində kənd təsərrüfatı məhsullarının mütləq əksəriyyətini xaricdən alıb gətirdiyimiz halda indi buğda istisna olmaqla, bir çox məhsula daxili tələbatı ödəməklə yanaşı, həm də onları ixrac edirik.

Ümummilli Lider hələ 1996-cı ildə kənd təsərrüfatındakı vəziyyəti müzakirə edərkən bu barədə demişdir: "Biz elə bir ölkəyik ki, əgər öz təbiətimizdən, iqlimimizdən səmərəli istifadə etsək, özümüzü bütün ərzaq məhsulları ilə təmin edə bilərik və bir çox kənd təsərrüfatı məhsullarını - həm ərzaq məhsullarını, həm də texniki bitki məhsullarını, yəni pambığı, tütünü, çayı hətta ixrac edə bilərik. Bizim belə böyük imkanımız var".

İndi bunlar günümüzün realıqlarıdır.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"